

Bilaga – Omvärldsspaning

Innehåll

Omvärldsspaning.....	1
Inledning.....	2
Sammanfattning av omvärldsanalys	2
Kort sammanfattning.....	2
Patient- och anhörigperspektivet	3
Medarbetarperspektivet	3
Organisatoriskt perspektiv	4

Inledning

För att identifiera framgångsfaktorer och goda exempel har en omvärldsspaning genomförts. Arbetet har utförts av utvecklingsteamet i samarbete med sjukhusbiblioteken och arbetsgruppen.

Sjukhusbiblioteken har genomfört en litteratursökning för att identifiera framgångsrika specialistpsykiatriska verksamheter. Arbetsgruppen har bidragit med exempel från verksamheten. Utvecklingsteamet har även kompletterat underlaget genom att studera framgångsrika verksamheter, bland annat i Region Jönköping, som under de senaste tio åren har utvecklat specialistpsykiatri.

Utöver detta bjöds en enhetschef från Capio in för att hålla en inspirationsföreläsning för arbetsgruppen. Föreläsningen genomfördes digitalt och fokuserade på ledarskap, styrning och prioritering.

Sammanfattning av omvärldsanalys

Underlaget har sammanställts med stöd av Copilot den 1 juni 2026.

Prompt: Sammanfatta de viktigaste framgångsfaktorerna för specialistpsykiatri. Dela in framgångsfaktorerna i tre underrubriker: patient och anhörigperspektivet, medarbetarperspektivet och det organisatoriska perspektivet. Komplettera med inspel från Region Jönköpings specialistpsykiatri och SOSFS 2011:9.

Underlag som bifogades:

- Omvärldsspaning specialistpsykiatri (sjukhusbiblioteken)
- Användbara länkar (arbetsgruppen)
- Sammanställning av goda exempel (arbetsgruppen)
- Sammanfattning av inspirationsföreläsning

Kort sammanfattning

De viktigaste framgångsfaktorerna i specialistpsykiatri kan sammanfattas i följande områden:

- 1. Personcentrering och egenmakt inom tydliga ramar**
Patientdelaktighet och återhämtningsinriktade arbetssätt kräver tydliga processer, ansvar och vårdnivåstyrning för att inte bli ojämlika eller personberoende.
- 2. Professionellt ansvarstagande i en lärande och trygg organisation**
Kompetenta team ger bäst effekt när roller, ansvar och mandat är tydliga och när avvikelser används för lärande, inte för skuld.
- 3. Tydlig styrning som balanserar produktion, kvalitet och säkerhet**
Produktionsmål, ekonomi och kvalitet behöver följas upp tillsammans. Ett ensidigt fokus på volym riskerar att påverka patientsäkerhet och långsiktig utveckling negativt.

Ett ledningssystem för kvalitet är en sammanhållande struktur som skapar förutsättningar för att lyckas med dessa framgångsfaktorer.

Patient- och anhörigperspektivet

Fokus: delaktighet, tillgänglighet och individanpassning – systematiskt säkrat

Framgångsfaktorer

- Aktiv delaktighet och medskapande tillsammans med patienter och anhöriga.
- Individuella vård- och krisplaner som används i praktiken.
- Rätt vårdnivå i rätt tid, baserat på tydliga kriterier och strukturerad triagering.
- Låg tröskel till vård och tydliga ingångar.
- Stöd för egenmakt i kris, till exempel genom självvald inläggning.
- Återhämtningsinriktade insatser som stärker egenmakt.

När kriterier för vårdnivå är otydliga eller ansvar är oklart finns en risk att patienter får vård på fel nivå. Det kan leda till ökat lidande. Delaktighet fungerar bäst när vården är förutsägbar, strukturerad och konsekvent. Personcentrerade arbetssätt blir mest effektiva när de är integrerade i tydliga processer och systematisk uppföljning.

Koppling till ledningssystem för kvalitet

- Processer ska beskriva hur patienter och anhöriga involveras.
- Riskanalyser ska fånga upp brister i tillgänglighet och övergångar.
- Synpunkter och klagomål ska användas i förbättringsarbetet.
- Individuella vård- och krisplaner ska säkerställa att insatser planeras, genomförs och följs upp utifrån individens behov.

Medarbetarperspektivet

Fokus: kompetens, ansvar och lärande organisation

Framgångsfaktorer

- Tvärprofessionella team med tydliga roller.
- Rätt kompetens på rätt plats.
- Kontinuerlig kompetensutveckling och koppling till forskning.
- Trygg arbetsmiljö med struktur för att hantera svåra situationer.
- Flexibla arbetssätt som stödjer både patienter och medarbetare.

Legitimerad kompetens i lednings- och beslutsforum är en viktig framgångsfaktor. En tydlig ansvarsfördelning mellan chefer och medarbetare, både medicinskt och professionellt, är avgörande. När ansvar är otydligt eller överskrids riskerar det att leda till stress, osäkerhet och ineffektivitet. Verksamheter där ansvar respekteras och mandat är tydliga upplevs som tryggare och mer hållbara – både för medarbetare och patienter.

Framgångsrika verksamheter har inte enbart kompetenta medarbetare, utan även strukturer för kontinuerligt lärande, uppföljning och förbättring.

Koppling till ledningssystem för kvalitet

- **Ansvar och roller:** Ledningssystemet ska tydliggöra ansvar för kvalitet och patientsäkerhet i alla yrkesroller.
- **Kompetens:** Verksamheten ska säkerställa att personal har rätt kompetens och utvecklar den kontinuerligt.
- **Avvikelsehantering:** Medarbetare ska rapportera risker och avvikelser vilket utgör grund för lärande.
- **Egenkontroll:** Regelbunden uppföljning av arbetssätt, till exempel följsamhet till vårdprogram

Organisatoriskt perspektiv

Fokus: struktur, styrning och helhet i systemet

Framgångsfaktorer

- Tydliga vårdprocesser från inflöde till uppföljning.
- Strategisk användning av digitala lösningar.
- Starka övergångar mellan vårdnivåer.
- Systematiskt arbete för att minska tvångsåtgärder och vårdskador.
- Kunskapsstyrning genom nationella riktlinjer.
- Kombination av flera samverkande insatser.

Ett ensidigt fokus på produktionsmål, såsom antal platser eller besök, är problematiskt för verksamheten. För att styra rätt behöver produktion, ekonomi, kvalitet och patientsäkerhet följas upp tillsammans.

Ledningen har ett särskilt ansvar att uppmärksamma och hantera brister. Otydlighet i styrning eller kompetens kan skapa osäkerhet och påverka både arbetsmiljö och patientnytta negativt.

Organisationer som lyckas har inte bara goda initiativ, utan ett fungerande ledningssystem för kvalitet som binder samman hela vårdkedjan.

Koppling till Ledningssystem för kvalitet

- Ledningssystemet ska integrera kvalitet, säkerhet och effektivitet.
- Kärnprocesser, till exempel triagering, utredning, behandling och utskrivning, ska vara definierade och samordnade.
- Samverkan ska omfatta både interna och externa aktörer, till exempel primärvård och socialtjänst.
- Egenkontroll ska leda till konkreta förbättringsåtgärder.
- Risk- och händelseanalyser ska användas strategiskt

- Resultat ska leda till konkreta förbättringsåtgärder.

Remissversion